

Съдържание

<i>Предупреждение</i>	7
I. Във влак, в лагер	11
II. Вътре/вън: кога пада границата	21
III. Думата, нещото	35
IV. Не е имало гръцко интимно	53
V. Плаващ живот/закотвен живот	71
VI. Достигане до интимното – Русо	91
VII. Смяна на морала	119
VIII. При Зеления ловец	143
IX. Думата любов не е ли фалшива?	171
X. Живеене за двама	197
 <i>Интимно/екстимно, или диалектика на наситеността</i>	 223

Съдържание

<i>Предупреждение</i>	7
I. Във влак, в лагер	11
II. Вътре/вън: кога пада границата	21
III. Думата, нещото	35
IV. Не е имало гръцко интимно	53
V. Плаващ живот/закотвен живот	71
VI. Достигане до интимното – Русо	91
VII. Смяна на морала	119
VIII. При Зеления ловец	143
IX. Думата любов не е ли фалшива?	171
X. Живеене за двама	197
 <i>Интимно/екстимно, или диалектика на наситеността</i>	 223

На тази, която се разпознава тук

Предупреждение

Каква промяна се наложи в работата ми? Защото това есе ми хрумна със същата настойчивост, както и предишните, дори с още по-голяма. В него следвам една нишка или може би нишчица, която бях започнал да разглеждам от различни краища и от разни страни, като се започне от въпросите на времето, на отрицателното, както и на критиката на идеята за щастие, и която всеки път ме водеше още по-нататък от съответния край – около този кладенец, който още тогава нарекох най-общо живеенето. Това есе е том втори на моята Философия на живеенето (изд. „Галимар“, 2011): какво е живеенето чрез и по отношение на Другия? Ето какво се опитвам да изясня тук, като изследвам в дълбочина нещо, което ще нарека основание на интимното. Но да се изследва нещо толкова особено, каквото е интимното, няма ли да означава да се развие една различна философия? Защото не обозначава ли именно интимното това, което най-много се съпротивлява на абстракцията и следователно на понятийното?

Но някои ме питат: „Повече няма ли да пишете за Китай“ („вече не сте ли китаист“ и

т.н.). Китай все още продължава да „работи“, но вече не като тематика, а подмолно – като място за оттегляне и за опора. Може би за да се осмеля повече. Във всеки случай тук вече няма да се задоволя да отговарям, за пореден път, че като разигравам отклоненията между мисловности, които толкова дълго време не са се познавали помежду си, можем да отделим на разстояние културните съотнасяния, каквито са нашите, в Европа, за да ги прочетем отново, от онова „вън“ и съпоставени в контраста – едновременно на най-далечното и най-близкото, което не е „сравняване“. Но ще наблегна още повече върху необходимостта, в която се намираме днес, когато Европа се разрушава, но когато менталните ѝ категории не толкова уеднаквяват, колкото стандартизират целия свят: необходимостта да премислим изобретателността на европейската култура, като най-напред измерим нейната историчност. Нещо, за което появата на интимното ще бъде особено показателна. Наистина трябва да спасим света от досадната мисловност, която приема уеднаквеното за универсално. Но за да го направим, трябва да прибегнем до едно опосредствано осъзнаване на нашата немисловност. А именно да се върнем към онова, което в нашата мисловност толкова добре сме приели, така добре сме скрили първопричините му, че вече го приемаме за очевидност и не го мислим, не си и помисляме да го помислим.

Впрочем такава е и Любовта – велик мит на Запада, ако изобщо е мит. Но как да се измъкнем от него? Как не толкова да се освободим от него,

колкото да се измъкнем от подвижните му пясъци, в които сме затънали?

Така че в тази книга няма да става въпрос за чисто умозрително начинание. А ще трябва да открием – по-живо, отново – нашата опитност и може би да развием една възможност, оставена все още твърде неразработена. Във всеки случай да пристъпим към него едновременно по-оголени и не съвсем лишени – през по-малко културни филтри, тъй като ще сравняваме контрастно местата и времената; както и като придобием нещо повече от обикновено концептуално средство, тъй като ще бъде изковано от множество огънове, за да го закалим. Като цяло ще става дума да разрушим косвено – защото как да атакуваш челно? – тази толкова шумна тема, наречена Любов, монополизираща на Запад мисълта ни за Другия, да започнем отново да мислим свежо, необременено, следвайки дискретната нишка на интимното, как да живеем за двама; и въз основа на това да помислим как да направим от него отправна точка на нравствеността.

I.

Във влак, в лагер

1. 10 май 1940 г.
Историята – фатално – е проста.

Един мъж, жена му, дъщеря му се качват на влак с по един куфар в ръка. Както всички други – като тълпа или по-скоро като стадо. Напускат малкото си градче в Северна Франция.

На гарата всички масово заминават. На едната страна са струпани мъжете, на другата – жените и децата. По случайността на местенето на стрелките, докато траят маневрите, в хаоса на заповедите и контразаповедите влакът е разцепен на две. Мъжът се озовава сам в един претъпкан вагон (историята е в романа на Сименон „Влакът“).

Тук има и една сама жена, тя също е без багаж – никой не знае нито къде, нито как се е качила в този вагон. Поглед, който се спира върху нея, няколко откъслечни разменени думи и отначало една бутилка, вдигната от пода, която той ѝ подава, за да я напълни с вода на някоя спирка. Малко по малко, миг след миг предпазливо, пълзешком те се приближават. За нея той ще научи само, че едва същата сутрин е излязла от затвора, тръгнала набързо, без да има време да вземе каквото и

да било. Повече нищо няма да разбере. Чакане. Никой не знае къде отиват. Влакът спира, тръгва отново, хората продължават да не знаят къде отиват; на няколко пъти влакът е бомбардиран. Но тръгва пак. Минават покрай малки, неизвестни гари. После, когато идва нощта, всеки в пренаселения вагон търси местенце, където да поспи: гнусно лагеруване – сцената се повтаря при всички бягства. Задушаваша близост на скупчените тела; и все пак започва да се организира някакво начало на живот. Той ляга до нея. През нощта се обръща върху нея; само с един отчетлив жест, не брутален тя се съгласява, той я обладава.

Има проникване на едното тяло в другото, за да се отвори тук, да се установи тук, сред всички тези чужди тела, в това странно спално помещение, подвижно и застрашено, в това място на безсрамие, в което хората са струпани като животни, нещо, което е точно обратното – нещо като близост. Или това, което ми се ще да нарека по-точно основание за интимност: откриването на интимност между тях двамата като сила и като съпротива – единствените, които остават? Защото в каква степен всъщност е имало желание? Разбира се, че е било необходимо, за да се осъществи актът, но това не е важното. Защото какво чисто еротично може да има в това? Тъй като оттук насетне най-същественото, или да го кажем по-добре, жизненоважното, решаващото в тази започваща безпътица, в това Бягство, което никой не знае накъде води, нито кога ще може да спре, е, че това Вън, в което те са отклонени, може да се превърне в споделено Вътре. Обещаха си там, помежду си, едно тайно Вътре, в което

да намерят убежище против разгроменото, обсадно, заплашително Вън, в което са въвлечени.

Защото не могат да се скрият никъде, дори в самите себе си, всеки за себе си – тогава това няма ли да е по-скоро мъчителна тревога? Могат да намерят убежище само заедно или по-скоро помежду си – като отворят помежду си това интимно пространство, в което да се приютят. Сякаш под невидим балдахин, с който да се обгърнат. Защото противната тъпканица във вагона, където всеки е пред очите и в допир с всички, където всякакъв личен живот е изключен, е едно Вън, още по-непоносимо, защото е по-непосредствено от другото. Предвид всичко това, като противоречие на наложеното Вън, насилието или по-скоро непрестанното незачитане, на което ситуацията ги подчинява, жестът на обладаването е реванш – дискретен, но решителен. Всъщност той не е нито само израз на отчаяно спасение от пълния провал, нито пък последна наслада, преди да започне потопът, сякаш в един свят, засилил се към своето погубване, либидото попада върху първия срещнат обект и се задоволява с него. Не, тук става дума по-скоро за скрепяване на съюза, за себеутвърждаване (себедоказване) в плътта – солидарни и съюзени.

В този свят, където вече няма и най-малкото вътрешно разбирателство, изцяло преминал под купола на Външното, този акт сам по себе си възстановява известно вътре и го изисква. Дори можем да кажем, че жестът на обладаване е равнозначен на бунт, по взаимно, но мълчаливо съгласие – какво биха могли, освен всичко друго, да си кажат?, – те решават да отворят във Външ-

ното „повече вътре“, където да се скрият; където да се възстановят. Могат да го направят само като са двамата заедно. Сред тези скупчени тела, сред мръсотията, която започва, този жест, който в началото изглежда невъзможен или породен единствено от внезапно желание, всъщност е израз на логическо решение. В свят, изоставен и от Бога, и от хората, това е спирка. Докато оттук насетне всичко става колебаещо се и застрашено, когато вече нещо не зависи от самото себе си, когато вече никакво право не важи, когато човек е лишен от всичко, трябва да бъде преобърнато това Бягство, този „път навън“ в неговата противоположност – да бъде преобърнато и разрушено това Изгнание. Такава е мощта на близостта и двамата заедно откриват пътя към нея.

Разбира се, както често става, действието предшества мисълта – ще бъдат необходими няколко дни, докато тази близост се вдълбае, вкопае се помежду им – сякаш са две деца на плажа, които копаят с четирите си ръце, усърдно, дупка, в която морската вода най-сетне да дойде и да се уталожи. Разбира си, има го и желанието, което витае, броди и се връща. Но то изглежда само като спомагателно средство, нещо, което е повече претекст или, да речем, опора, отколкото истинска причина или мотивация. Във всеки случай се оказва надмогнато – повлечено – от нещо съвсем друго. Докато това непознато Вън на изгнанието не престане, спирка след спирка, да се подновява, докато натискът на другите и на събитията толкова бавно отслабва, ето че ден след ден, гара след гара, от един приемателен център към друг, в това море от превратности, в което човек не-

престанно потегля, спира още и още, все по-безразлични към Потопа, те се носят в своята малка лодка – невидима ладия, в която са се настанили. В последния бежански лагер повтарят, но по-систематично, вече като свикнали, своя ритуал на уединен живот, спасен от голямата разруха. В момента, когато той знае, че тя е гола под роклята си, след като я е изпраля, между двамата има нещо повече от съучастнически поглед, но нищо повече от забавлението да се подиграват. Спрямо останалия свят – свят, който ги заплашва – погледите, които разменят, са убежище, предпазват ги от всичко.

2. Защото тази близост, която се установява между тях, лесно е неутрализирала поне две неща. Въпросът за верността (към жена му, от която са го разделили), от една страна, вече не се поставя – или по-точно няма защо повече да се поставя. Той има смисъл само за другите – разбира се, има тук, днес, някой, който се подхилква; за тях той не съществува. Те са над тези неща. Близостта, в която много рано се плъзват – за да се спасят, а после все по-съзнателно я избират, в която са заедно, не е съперница на нищо, защото с нищо не може да се сравни. Дори когато започва да придобива трайност и когато се връща обичайното, когато става уседнала, тази близост няма нищо общо със семейния живот, с неговите сметки, напрежения, натиски и силови отношения, нито с плановете му за бъдещето. Той всеки ден ходи в службата за сведения да пита има ли новини за семейството му и тя го придружава – върна в неговите постъпки. Така че той не „изневерява“ на „жена

си“. Вечната история на страстите и изключенията, на ревността и съперничеството поначало е изхвърлена.

От друга страна, близостта, която се установява помежду им, надхвърля – или по-скоро прескача, оставя встрани – любопитството, което основателно биха могли да хранят един към друг. Защото те не знаят почти нищо един за друг – само това, че тя излиза от затвора и няма пари; че той е женен и че жена му чака второ дете. Съвсем ясно е, че тя се нуждае от помощ. Но дали е еврейка? Дали е чужденка? Дали пък не е шпионка? През всичките тези месеци на живот без никаква помощ отникъде той няма да се опита да узнае повече. Не си задават въпроси. Не от безразличие, а защото близостта върви ръка за ръка с дискретността и е от съвсем друг порядък – не принуждава непременно всичко да бъде казано, нито просто да се довериш. Никога през тези толкова дълги часове, през всичкото това чакане те не започват да разказват своята история, нито да си „приказват“. За какво би им послужило това? Стига им да са един до друг, понякога да се държат за ръка; двамата заедно гледат морето, водата, която се плиска, корабите, напускащи пристанището. Близостта, която са превърнали в споразумение, им спестява всякакво дърдорене... или по-скоро го разрушава. Оставя го толкова назад.

3. Понякога той ѝ казва „обичам те“. Всъщност нищо повече. Но тогава тя слага пръст на устата му и му казва „шшт“. Не подхваща тази прекалено лесна тема. Впрочем лепнатата тук дума,

като етикет, е направо неуместна. Не защото можеш да я заподозреш, че не е искрена, но по някакъв странен начин тя е едновременно прекалена и недостатъчна. Не само че не дава нищо, но в нея има нещо превзето и дори измамно. Изглежда като изтървана на това място, сякаш някой иска да се отърве от най-объркващото, но и най-взискателното в това положение, сякаш се опитва да се подслони, да се скрие от точното определяне, което думата фиксира. Защото те добре чувстват, че когато тази дума идва, по някакъв фатален начин става така, все едно позират. Действително не са ли един до друг, защото са били повлечени от Историята, отнесени заедно с мнозина други? Не са се съблазнявали и дори не са се избирали. Така че тази дума нищо не може да прибави и дори скрива същностното под своята удобност – това, че правят нещо заедно и се държат един за друг, вкопчени занапред един в друг през всичките безкрайни дни и заплахи, в този споделен пристан и понеже причините за това са елементарни, дълбинни, те надвишават всичко, което може да се каже.

Що се отнася до нея, тя, разбира се, тъй като няма никакви пари и никакви документи, няма и друг начин да оцелее, освен да го следва като вярно куче. Със сигурност и той открива – най-сетне – в нея загадка, в която да се впусне, такава загадка, каквато в своя семеен живот не е познал, дори не си е представял. Следователно можем да дадем на сближаването им всички оправдания, които ни хрумнат, да кажем, че и двамата са заинтересовани от тази връзка, но тези основания, тези подозрения всъщност са без значение – те по някакъв начин не подкопават, не разяждат ос-

новата на разбирателството, която двамата заедно са си изградили – в този забравен и от Бога, и от хората свят; и сякаш за вечни времена. Като много добре знаят, че след няколко дни, никой не знае кога, може би на следващата спирка, ще бъдат разделени. Защото изведнъж се оказва, че има нещо, което е по силите им, нещо се разкрива в тях, между тях, чрез това отваряне на интимното, което вече няма нищо общо с обикновения порядък на нещата. Те, които имат толкова основания да се оплакват (впрочем Сименон проявява достатъчно добър вкус да не прекалява с изобразяването на нещастията), поради самия факт, че по този начин застават встрани, от една и съща страна, поради самия факт, че се сближават и наистина не изпитват потребност да разговарят (или ако се притесняват, че нямат какво да си кажат, и то е от свян и по навик), накрая се докосват до нечуваното съществуване. Което е отбелязано категорично в литературата – и именно това е целта на цялото предходно развитие – без патос: „така прекарахме три часа на една много малка гара до една странноприемница, боядисана в розово [...]. Ако трябва да опиша мястото, бих могъл да говоря единствено за петната от сянка и слънце, за розовината на деня, за зеленината на лозата и за френското грозде [...] и се питам дали в този ден не се приближих възможно най-много до съвършеното щастие.“

В този разколебан свят, напълно преобърнат, на свой ред интимното – като отпор – преобръща и разколебава. И тъй като всичко в това принудително бягство премахва границата между тях; понеже са застанали от едната страна, изправени

срещу Външното в света и в скитническия живот, поради това, че остават рамо до рамо, за да понесат изпитанията, за да гледат, бихме могли да кажем, че се намират като понесени „на облак“ – изразът е точен. Посред цялата тази пълна зависимост двамата заедно могат да преоткрият независимостта – премахвайки разстоянието помежду си, те могат да отстранят този свят на разстояние, а дали биха могли другояче? Този крехък, малък облак е отнесен от вятъра на Историята, подмятан от събитията; но тъй като преживяват всичко заедно двамата, се чувстват леки, станали са някак весели, вместо да се оставят страхът или интересът да ги парализират. Двамата заедно, с един замах на ръката са отместили отвъд себе си бариерата, която отделя всеки един от тях от неговото Вън: гънката на близостта, която са си създали, се разгъва над тях като палатка, в която да се приютят. Тази близост не се свежда единствено до съучастието, защото надхвърля сметките и амбициозните цели. Тя се пази и от бързивото удоволствие на споделянето – толкова е вярно, че не разказването прави близостта. Но не е и част единствено от симпатията или привличането: както виждаме, опитът придобива метафизично измерение; той дава достъп. Ще трябва да кажем до какво.